

MOLDOVA – FROM THE POST SOVIET SPACE TO THE WORLD OF DEMOCRACY

Adriana UNGUREANU

Special Telecommunications Service

Abstract: Withdrawing its troops from Moldova’s territory and its support from Tiraspol’s authorities must be a small price to pay for an institutionalized Russian role in Europe’s security affairs from Russia’s standpoint. Although Russia controls Transnistria militarily and politically, Medvedev declared that any solution depends on the positions of European Union, Romania, Moldova, and Transnistria. Mihai Ghimpu, dissolved on September 28, the parliament by decree effective on September 29, and scheduled parliamentary elections for November 28. A new parliament will again attempt to elect a head of state in December.

The country may need to consider instituting a presidential republic, if a representative leader with a competent team can be identified because Moldova has descended from the political crisis of spring 2009 to the constitutional crisis of August 2009 and then again to a legitimacy crisis of the authorities in June 2010 and these kind of “events” do not lead to stability and prosperity.

Keywords: Moldova, democracy, crisis, stability, prosperity

Pe 24 iunie, președintele interimar al Republicii Moldova, Mihai Ghimpu, a emis un decret prin care ziua de 28 iunie era declarată „*Ziua Comemorării Ocupației Sovietice*”, în amintirea zilei de 28 iunie 1940 când Basarabia a fost ocupată de trupele sovietice.

În acest context, trebuie să menționăm faptul că acțiunile externe întreprinse de Moscova față de Chișinău de la începutul acestui an, nu relevă faptul că ar dori să se retragă din Transnistria prea curând. Moscova a început să creeze o bază de relativă legitimitate pentru prelungirea pe termen nedefinit a retragerii trupelor din Transnistria în luna mai 2010, atunci când președintele Medvedev a semnat o declarație comună cu omologul său

ucrainean, Viktor Ianukovich, în care se accepta ca retragerea să se producă conform documentului Smirnov-Voronin-Medvedev semnat în 18 martie 2009 la Moscova, adică după o perioadă suficient de lungă de la soluționarea politică a conflictului, timp în care trupele erau considerate “garanți” ai aplicării documentului.

Moscova nu a dorit implicarea Chișinăului în scrierea propriei sale istorii, acest lucru rezultând din semnarea declarației Medvedev-Merkel, de la începutul lunii iunie. Chiar dacă dialogul dintre Angela Merkel și Vlad Filat, care a precedat întâlnirea Medvedev-Merkel, a adus problema Transnistriei pe ordinea de zi ca o prioritate, în declarația finală dintre Germania și Rusia, Republicii Moldova nu i se atribuie statutul de interlocutor al unui viitor dialog pe probleme de securitate dintre UE-Rusia, inclusiv pe problema Transnistriei. Astfel, în ciuda faptului că este vorba despre propriul său teritoriu, Chișinăului nu îi este permis accesul la negocieri.

Este evident că în lista priorităților de pe agenda Berlinului nu se află integritatea teritorială a Republicii Moldova sau rezolvarea chestiunii nistrene, acestea fiind doar elemente ce sunt folosite ca bază pentru lansarea unui dialog consistent între Rusia și Germania. Atâta timp cât Moscova se va angaja în proiecte solide de parteneriat cu Germania, Berlinul nu va fi interesat de influența rușilor în Republica Moldova. Acest lucru este dovedit și de atitudinea plină de siguranță demonstrată de Moscova. Ministrul rus de externe a declarat la OSCE, a doua zi după emiterea decretului, că Rusia nu are de gând să-și retragă trupele din Republica Moldova sau să schimbe formatul forțelor de menținere a păcii, afirmând că este convins că motivele reale ale autorilor acestei inițiative sunt cele de „*a distruge actualele mecanisme de asigurare a stabilității la Nistru.*”

Reacția Moscovei în urma decretului a fost una tranșantă, la fel cum a fost cea din 2009, survenită în urmă revoluției de la Chișinău. În urma decretului, șeful Serviciului Federal al Protecției Consumatorului, Gennady Onishchenko, a declarat că Federația Rusă va înăspri controlul asupra exporturilor de vin dinspre Republica Moldova, după ce câteva loturi nu ar fi întrunit standardele de siguranță alimentară. Această sancțiune ar putea fi o tactică de presiune în urma decretului prezidențial, existând mai multe exemple în care Rusia a atacat direct anumite industrii ale unor țări ce aveau o viziune diferită decât a lor. Această acțiune este relevantă pentru cazul de față deoarece exporturile de vin către Rusia reprezintă 3,1% din exporturile totale ale Republicii Moldova și 2,4% din PIB, iar o întrerupere a acestora ar afecta serios economia Chișinăului.

Dintre cei patru lideri ai Alianței pentru Integrare Europeană (AIE), Ghimpu este singurul care promovează identitatea națională românească, iar în Republica Moldova se poate sesiza încă teama de Rusia. Principalul obiectiv al AIE acum este câștigarea alegerilor și micșorarea numărului de procente pe care comuniștii încă le au. Mesajul trimis de Ghimpu prin

decretul semnat este acela că actualul Partid Comunist al Republicii Moldova este succesorul comunismului Sovietic. Astfel, se dorește de-legitimarea comuniștilor în fața electoratului. Celelalte partide din AIE se tem însă de un efect invers și anume o solidarizare cu PCRM, datorită naturii presupus persecutive a decretului.

Precizăm că Republica Moldova se bucură în acest moment de o pseudo-susținere germană în baza unei înțelegeri mult mai cuprinzătoare. Cum Rusia nu își poate permite în acest moment o deteriorare a relațiilor sale cu Germania, nu se poate pune problema încetării discuției despre situația Transnistriei, dar se poate vorbi despre o rearanjare a premiselor. Mai mult, versiunea expusă de Vladimir Putin legată de reeditarea scenariului Kârgâzstan este foarte posibilă, cu atât mai mult cu cât vizibilitatea comunismului în Republica Moldova este accentată, PCRM bucurându-se încă de o susținere populară importantă, iar în eventualitatea unei asemenea mișcări, suspiciunile de implicare ale Moscovei ar fi minime.

În urma ședinței din 20 septembrie, Curtea Constituțională a Republicii Moldova a constatat existența condițiilor care justifică necesitatea dizolvării Parlamentului și a solicitat președintelui interimar Mihai Ghimpu să emită decretul privind dizolvarea legislativului. Hotărârea de dizolvare a Parlamentului Republicii Moldova trebuie înțeleasă ca o etapă care face parte dintr-o serie de evenimente ce s-au declanșat în lanț în aprilie 2009, când au avut loc alegeri legislative. Au urmat apoi declarații contradictorii referitoare la desfășurarea scrutinului, acuzații referitoare la falsificarea voturilor în favoarea Partidului Comuniștilor (PCRM) – care ulterior și-a însușit victoria în alegeri și a făcut propunerea pentru noul președinte al statului – manifestații de stradă marcate de violențe și încălcări ale drepturilor omului, închiderea granițelor statului pentru cetățenii români și un conflict diplomatic cu România.

De asemenea, măsura de dizolvare a Legislativului și organizarea alegerilor parlamentare anticipate trebuie plasate într-un context politic mult mai amplu. Alegerile legislative din aprilie 2009 au reprezentat începutul unei schimbări de orientare a politicii de la Chișinău dinspre Moscova spre Bruxelles, dar această inițiativă s-a transformat într-un blocaj politic. Republica Moldova a rămas practic blocată politic la momentul de după alegerile anticipate din iulie 2009, deși au fost făcute câteva demersuri precum redeschiderea granițelor, înlăturarea gardului de sârmă ghimpată de pe Prut, depunerea scrisorii de acreditare a ambasadorului român la Chișinău sau obținerea unui împrumut de 574 de milioane de dolari de la FMI și a unui ajutor financiar în valoare de 90 de milioane de euro din partea Uniunii Europene.

În urma discuțiilor de la București dintre România, Germania și Marea Britanie, la nivel de secretari de stat ai MAE, rezultă că cele trei state percep Republica Moldova ca pe un element esențial în construcția unei vecinătăți

sigure și stabile pentru Uniunea Europeană. David Lidington și Werner Hoyer au declarat că vizita lor la Chișinău reprezintă încercarea de a transmite un mesaj de solidaritate, tradus prin importanța și sprijinul pe care Marea Britanie și Germania le acordă procesului de democratizare și reformă economică din Republica Moldova, pe fondul unor progrese importante realizate de conducerea democratică a statului. În ansamblul său, această înlănțuire de evenimente – dizolvarea Parlamentului, organizarea de alegeri legislative anticipate, numirea unui șef de stat – plasată în contextul crizei politice, care deja durează de aproximativ 16 luni, reprezintă un examen dificil pentru partidele pro-europene aflate acum la guvernare și un moment de cotitură pentru direcția pe care o va adopta democrația din Republica Moldova la încheierea acestui ciclu.

În ceea ce privește rezultatul alegerilor legislative de la sfârșitul lui noiembrie, acesta depinde de o serie de aspecte care influențează, în mod pozitiv sau negativ demersul democratic realizat până acum de Alianța aflată la conducere. Pe de-o parte, bugetul pentru 2011, legislația care îngreunează și încetinește procesul de alegere a președintelui statului, faptul că populația este chemată des la vot într-un interval de timp atât de scurt din cauza imposibilității parlamentarilor de a găsi o soluție care să permită numirea în funcție a președintelui statului și utilizarea unor nume care permit memoriei colective asocieri cu conotații negative, sunt doar câțiva dintre factorii negativi ai acestei ecuații. Pe de altă parte, balanța se echilibrează cu factori pozitivi precum realizările legislative ale actualului Parlament, susținerea economică și politică pe care partenerii occidentali o oferă guvernării de la Chișinău, precum și măsurile luate pentru a restabili bunele relații cu România.

Orientarea spre o politică pro-rusă a lui Marian Lupu și a partidului său nu este tocmai de bun augur. Vizita la Moscova și semnarea acordului de parteneriat cu Partidul premierului Putin, Edinaia Russia, coroborată cu vizite la Moscova ale numeroșilor alți reprezentanți ai AIE, a făcut ca în percepția publică să se instaleze o idee de competiție pentru bunăvoința Moscovei, iar perspectiva lăsată deschisă de Marian Lupu spre o cooperare cu comuniștii după alegeri – chiar dacă e element de poziționare electorală – aduce costuri alianței și crește incertitudinea succesiunii politicilor pro-europene la Chișinău. Una dintre cele mai nocive evoluții pe care alegerile le poate genera ar fi aceea de prelungire a crizei politice în cazul în care noul Parlament nu va ajunge la nicio înțelegere privind alegerea președintelui sau, cel puțin, la modificarea prevederilor constituționale, astfel ca acesta să fie ales printr-o modalitate care să faciliteze demersul democratic al actualei puteri.

În contrapondere, este recomandabil ca Republica Moldova să își definească și să păstreze direcția de politică externă pe care dorește să o urmărească. De asemenea, cei trei diplomați care s-au reunit la București

recomandă Alianței aflate la putere la Chișinău să se mobilizeze exemplar și să nu se lase descurajată de rezultatul referendumului din 5 septembrie.

Din categoria factorilor pozitivi pentru AIE în viitoarele alegeri, ar putea fi menționată susținerea pe care Germania și Marea Britanie o acordă partidelor pro-europene de la Chișinău. Cele două state occidentale acordă o mare importanță Memorandumului semnat de cancelarul german Angela Merkel și președintele rus Dmitri Medvedev, cu scopul de a face din problematica transnistreană o prioritate pe agenda UE.

Întâlnirea de la București a reprezentanților din România, Germania și Marea Britanie este un alt factor pozitiv, iar vizitele celor doi demnitari străini, întâi la Chișinău și apoi la București, pot fi interpretate ca încercări ale partenerilor europeni de a reaminti Republicii Moldova că atingerea obiectivelor sale majore se bucură de susținerea Occidentului, dar depinde de evoluția sa internă la mai multe niveluri: economic, politic, social și cultural. În plus, semnalul privind nevoia de coordonare a pozițiilor cu Bucureștiul este, de asemenea, transparent.

În contextul viitoarelor alegeri parlamentare, acest sprijin european, împreună cu valorificarea relațiilor bilaterale dintre Republica Moldova și alte state occidentale, precum și creșterea exponențială a mizei scrutinului pentru viața viitoare a cetățenilor Republicii Moldova, ar putea genera o creștere a prezenței la vot, în comparație cu cea de la referendumul din 5 septembrie și ar putea influența opțiunea făcută în favoarea partidelor care formează acum AIE.

NOTE BIBLIOGRAFICE:

[1] Górká-Winter Beata, Kumoch Jakub, **What is Behind Sarkozy's Proposal for Reshaping EU-Russia Relations?** Polish Institute of International Affairs (PISM), 2010
<http://www.isn.ethz.ch/isn/DigitalLibrary/Publications/Detail/?fecvnodeid=127094&groupot593=0c54e3b>

[2] Socor Vladimir, **Medvedev Deflects Merkel-Sarkozy Proposal on Transnistria at Deauville Summit**, Eurasia Daily Monitor Volume: 7 Issue: 191, October 22, 2010
http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=37064&tx_ttnews%5BbackPid%5D=484&no_cache=1

[3] Socor Vladimir, **Moldova Faces Yet Another Election As Governing Alliance Falls Apart**, Eurasia Daily Monitor Volume: 7 Issue: 176
September 30, 2010

http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=36963&tx_ttnews%5BbackPid%5D=484&no_cache=1

[4] Socor Vladimir , **Moldovan Referendum: Suffers Governing Alliance Crushing Defeat**

Publication: Eurasia Daily Monitor Volume: 7 Issue: 159
September 7, 2010

http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=36793&tx_ttnews%5BbackPid%5D=484&no_cache=1